

לומדים על ראש השנה

מתי חל ראש השנה? כמה תקיעות שופר צריך לשמוע במהלך החג? מהו תשליך? למדו את הילדים על ראש השנה, המצוות הקשורות אליו, מנהגיו, שמותיו וההיסטוריה שלו

בכל שנה כמנהג אבותינו, היינו חוגגים את ראש השנה מסביב לשולחן של סבא וסבתא, הדודים הדודות, הנכדים ואפילו אורחים שלא היה להם לאן ללכת בערב החג – סבתא ז"ל הייתה מזמינה אותם אליה. ריח התבשילים מהמטבח הפרסי היה עולה על גדותיו, והשולחן ערוך ומוכן מפה לבנה פרוסה על השולחן, והכלים שסבתי וסבי הביאו מפרס מצוחצחים ומבהיקים ביופיים. סבתא הייתה מכריזה שיגיעו כ-40 אורחים לערב החג, ובגיל 10 הסתכלתי על סבתי בעיניים בוהקות ושאלתי אותה: "סבתא, איפה יהיה מקום לכולם? סבתא הייתה מחייכת ואמרת: "הבית שלי קטן אבל, הלב שלי רחב...".

שמות החג

כפי שיש הורים שנוהגים לקרוא בשמות נוספים לילדם כך גם לראש השנה יש מספר שמות: **יום תרועה** – החג נקרא בשם זה כי אנו מקיימים את מצוות תקיעת השופר. זהו השם התנ"כי של החג.

יום הדין – לפי התלמוד אלוקים דן אותנו בהתאם למעשינו וחורץ את גורלינו ביום זה.

יום הזיכרון – שמו המקורי מהתורה, ומזכיר לנו כי יום הכיפורים קרב ובא.

ראש השנה – זהו השם שניתן לחג בתקופת המשנה. לפי המסורת, ראש השנה הוא היום שבו אלוהים ברא את האדם הראשון.

תאריך החג

בשני הימים הראשונים של חודש תשרי עד הרס בית המקדש וגלות בבל (הגלות הראשונה) חגגו את ראש השנה בא' בניסן. ניסן היה החודש הראשון בספירת החודשים כזכר ליציאת מצרים בה התחיל הקיום של העם היהודי. בגלות היהודים התחילו לחגוג את השנה החדשה מחודש תשרי וכך ועד היום אנו חוגגים.

מאכלי החג והסימנים

בבבל חג יהודי על מנת שאנו נזכור את החג וכל שכן ילדינו הקטנים, חכמים חשבו ונתנו לנו סימנים שמראים לטובה, שנזכה בדין ושתתחדש עלינו שנה טובה.

טבילת תפוח בדבש

התפוח מסמל את החטא הראשון, ולכן ממתיקים אותו בדבש שמסמלת את התורה. יש שנוהגים לטבול פרוסת חלה בדבש בכדי שתהא לנו שנה טובה ומתוקה כדבש. טובלים פלח תפוח בדבש, אוכלים ואחר כך אומרים: "יהי רצון מלפניך, ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

רימון

נוהגים לאכול רימון, שגרגריו מרובים, ומניינם, על פי האגדה, תרי"ג 613 – כמניין מצוות התורה. ואומרים: "יהי רצון... שתרבה זכויותינו כרימון".

ראש של דג – או ראש של כבש

נהוג לאכול ראש של דג או ראש של כבש, ולומר "יהי רצון... שנהיה לראש ולא לזנב...". המשמעות לאכילת **הראש** – שנהיה תמיד מובילים, נדע לקחת אחריות למעשינו ונהיה ראש גדול. הזנב מסמל אנשים שגוררים ולא תמיד יש להם החלטות משלהם. למי שאוכל דג שהרי הדגים מסמלים פריון וברכה, יש שמוסיפים ואומרים: "שנפרה ונרבה כדגים".

תמר

יש נוהגים לאכול תמרים, שהרי אם נחלק את המילה מתקבל תם-מר לאמור: תמו ימי המרורים והצער, ויחלו ימים מאושרים ומתוקים. ויש הנוהגים לברך: "יהי רצון שייתמו שונאינו ואויבינו".

סלק

אכילת סלק מסמלת את הרצון שלנו שישתלקו אויבינו וכל אלה שרוצים לרעתנו. ומברכים: "יהי רצון שישתלקו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו".

תפילות ומנהגים של ראש השנה

מכיוון שבראש השנה יש מספר רב של תפילות מיוחדות, משתמשים בספר תפילות מיוחד שנקרא "מחזור".

החזן, שליח הציבור בתפילה, לא ייבחר על פי כישוריו המוזיקליים בלבד. רצוי שגילו של החזן יהיה מעל ל-30 שנה, שהוא יהיה ירא שמיים וצנוע, תלמיד חכם (מלומד בתורה) ונשוי. גם אם מדובר בתלמיד חכם, בעל שאר התכונות המבוקשות, שגילו אינו עולה על 30, הוא יכול לשמש כחזן. בבוקרו של ערב ראש השנה, לאחר שחרית, נוהגים לעשות *סדר התרת נדרים*: מתירים את נדריו של המבקש לשחררו מהם, וכן מוחלים לאדם על דברים שהוציא מפיו שלא כדין תורה. בערב החג נוהגים גם להתענות ולהרבות **במתן צדקה לעניים**. יש מקומות, שנוהגים ללכת לקברי צדיקים ולהרבות שם בתחינות.

ראש השנה נחוג במשך יומיים, והתפילות בשני הימים זהות (כמעט) – פרט למקרים שבהם יום החג הראשון חל בשבת. בכל אחד מימי ראש השנה מתפללים ארבע תפילות: בליל החג – תפילת ערבית (מעריב), במהלך הבוקר – תפילת שחרית ותפילת מוסף, ואחרי הצהריים – תפילת מנחה. את תפילות ראש השנה מלוות תקיעות השופר, שהן המצווה הייחודית לחג זה, שהוא "יום תרועה".

תשליך

ביום הראשון של ראש השנה, אחרי תפילת מנחה, לפני שקיעת השמש, נוהגים ללכת לחוף הים, לשפת הנהר, לבאר או לכל מקור אחר של מים זורמים, ולהתפלל תפילת "תשליך". שם התפילה לקוח מן הפסוק במיכה ז' פסוק 19: "ותשליך במצולות ים כל חטאתם". בתפילה זו אני מבקשים מה' שישלח לנו על חטאינו ושיתן לנו שנה של חיים ושלוה, שבה יתמלאו משאלות ליבנו לטובה. נוהגים גם לנער את כיסי הבגדים, מעשה המסמל את נייעור העוונות שדבקו בנו

במהלך השנה שחלפה. מנהג התשליך אינו נזכר בתורה ולא בתלמוד, וסבורים שראשיתו במאה ה-14.

מצוות החג

תקיעה בשופר

אי לכך התורה מצווה לשמוע קול שופר ביום הראשון של "יום תרועה יהיה לכם": בתורה נאמר ראש השנה, וחכמים הוסיפו מצווה – לשמוע קול שופר גם ביום השני.

המצווה הבסיסית של ראש השנה – שמיעת קול שופר.

מהתורה אנו מצווים לשמוע 9 קולות תקיעה. אולם, איננו יודעים בוודאות כיצד צריכים קולות השופר להישמע, ולכן אנו מבצעים את שלושת סוגי התקיעות, כשכל אחת מהן מתחילה ומסתיימת בתקיעה רציפה. שלוש תקיעות מכל סדרה, עולות ל-30 קולות, בסך הכול הן המינימום ההכרחי, על מנת לקיים את מצוות התורה ללא ספק.

התקיעה בשופר מסמלת עוד כמה דברים: את התורה שקיבלנו בהר סיני בקול שופר, את חורבן ירושלים ועקדת יצחק (כשראה אברהם איל הוא הקריב אותו ולא את הבן שלו והשופר עשוי מקרן של איל). תקיעת השופר מסמלת גם את יום הדין, ביאת המשיח ותחיית המתים (חזרה לחיים).

לתקיעה בשופר יש סדר מסוים, יש 3 קולות שהשופר משמיע: "תקיעה" (קול אחד), "שברים" (קול שנשבר לשלושה חלקים) ו"תרועה" (קול נקטע הרבה פעמים בקול עולה ויורד).

מנהגי החג

סליחות

לפי מנהג האשכנזים מתחילים להגיד סליחות שבוע לפני ראש השנה, ואילו לפי מנהג הספרדים מתחילים חודש לפני החג. בסליחות אנו מתחרטים על המעשים הרעים שעשינו בשנה שעברה ומבקשים עליהם סליחה. אומרים סליחות כל יום בבוקר לפני תפילת שחרית. לפי המסורת סליחה על מעשים רעים שעשינו לאלוקים נסלחים ביום כיפור. (סליחות שבין האדם למקום). במקביל צריך לבקש סליחה מהחברים ומהאנשים שפגענו בהם (סליחות שבין אדם לחברו).

איגרות ברכה "שנות טובות"

יש שנוהגים לשלוח איש לרעהו כרטיסי ברכה ואיחולים לשנה החדשה.

מקווה טהרה

יש שנוהגים ללכת למקווה בערב החג על מנת להיות טהורים כמלאכים.

רעיונות ליצירה והפעלות לילדים לקראת ראש השנה:

ברכות לראש השנה

יונים לשנה החדשה

יוצרים שנות טובות מקוריות

יוצרים רימונים מעיטת נייר

שולחן ברכות לראש השנה

טקס משפחתי מקסים לראש השנה

דפי עבודה ומשחקים להדפסה חינם:

תשחץ חגי תשרי

דף צביעה ראש השנה 1

דף צביעה ראש השנה 2

מילים מבלבלות ראש השנה

מילים מסתרות ראש השנה

פענוח צופן ראש השנה

בינגו ראש השנה

תפזרת ראש השנה
דף סמלי ראש השנה
גלגל חודשי השנה והמזלות גלגל חודשי השנה והמזלות
ברכה לראש השנה
אוכל, תזונה ומתכונים
ארוחת ילדים לראש השנה
מתכוני ענבים לילדים
בדורי שוקולד מתוקים לשנה מתוקה

